

BİLİMKURGU ANLAMAK

Alt Türlele
Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler
Cenk Tan
Cem Kılıçarslan
Seda Uyanık

BİLİMKURGYU ANLAMAK: Alt Türlerle Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler

Cenk Tan

Cem Kılıçarslan

Seda Uyanık

BİLİMKURGUYU ANLAMAK: Alt Türlere Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler: Cenk Tan - Cem Kılıçarslan - Seda Uyanık

Bilimsel Eserler No. : 780
ISBN : 978-625-7492-57-7
E-ISBN : 978-625-7492-60-7
Basım Sayısı : 1. Basım, Eylül 2021

© Copyright 2021, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

'NOBEL BİLİMSEL ESERLER' Bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni : Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Yayın Koordinatörü : Gülferm Dursun -gulferm@nobelyayin.com-

Redaksiyon : Sergen Öz -sergen@nobelyayin.com-
Sayfa Tasarım : Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım : Lale Yalçın -laleenobel@gmail.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı ve Cilt : Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti. Sertifika No: 47479
İvedik Örg. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71

Kütüphane Bilgi Kartı

Tan, Cenk., Kılıçarslan, Cem., Uyanık, Seda.

Bilimkurguyu Anlamak: Alt Türlere Eleştirel Yaklaşımlar / Editörler: Cenk Tan - Cem Kılıçarslan - Seda Uyanık

1. Basım. XII + 346 s. 16,5x24 cm. Kaynakça ve dizin var.

ISBN: 978-625-7492-57-7

E-ISBN: 978-625-7492-60-7

1. Bilimkurgu 2. Edebiyat 3. Eleştiri 4. Edebi Tür 5. Türk Bilimkurgusu

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-

Telefon: +90 312 278 50 77 - Faks: 0 312 278 21 65

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kida Dağıtım, Kitapsan, Nezh Kitabelevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabelevleri

Ön Söz

Bugünün bilimkurgusu yarının bilimsel gerçeğidir.

Isaac Asimov

Kökeni olarak ister eski çağlardaki destanlar ister Sanayi Devrimi sonrası ortaya konan eserler kabul edilsin, bilimkurgu, zaman içinde edebiyat ve sinemada önemli ölçüde ön plana çıkmış, özellikle 2000 sonrası dönemde yaygın biçimde popülerlik kazanmış edebî bir tür olarak görülmektedir. Söz konusu popülerite, bilimkurgunun doğasını daha iyi anlamayı ve türün dinamik yapısına dair eleştirel yaklaşımlar üretmeyi de önemli ölçüde gerekli kılmıştır. *Bilimkurguyu Anlamak* kitabının ortaya çıkarılmasındaki temel gerekçe de bilimkurguya dair Türkçe akademik çalışmaların sınırlı sayıda olmasıdır. 2019 yılının sonlarına doğru bu yönde bir çalışma yapmak amacıyla yola çıkan Dr. Cenk Tan, özgün bir kitap yaratma fikrini taslak hâline dönüştürmüş ve ardından ilk çekirdek yazar kadrosunu oluşturma yoluna gitmiştir. Kitaptaki bölüm sayısının artması yazar kadrosunun genişlemesine sebep olmuş ve böylece proje çok yazarlı bir kitaba doğru evrilerek şimdiki hâlini almıştır. Bu noktada Dr. Emrah Atasoy'un katkı ve gayretleri yadsınamaz. Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde görev yapan ve alanlarında uzman akademisyenlerin bir araya geldiği bu kitaba, Dr. Cem Kılıçarslan ve Dr. Seda Uyanık editör olarak dâhil olmuştur. Böylece üç editörlü ve on dört yazarlı bir kitabın ana hatları ortaya çıkarılarak uzun soluklu bir kitap projesi başlatılmış, 2021'in yaz aylarına gelindiğinde değerli yazar ve editörlerin üstün gayretleri ile yazım ve hakem süreci tamamlanıp kitap basıma hazır hâle getirilmiştir.

Kitabın hazırlık sürecinde güdülen temel yaklaşım, bilimkurguyu bir edebî tür olarak ele alıp onu oluşturan alt türler çerçevesinde anlamaya ve eserler üzerinden çözümlenmeye çalışmak olmuştur. Açıktır ki bilimkurgu, katmanlı ve değişken yapısı ile kendi içerisinde çok fazla soru ve sorun içeren bir alandır. Tanım ve tür konusunda önerilen her çözümün ya da alternatifin geçerliliği ise türün inşa edilmeye çalışıldığı zeminin kayganlığı nedeniyle tartışmalıdır. Bu nedenle bilimkurguyu anlamanın sürekli bir çaba ve bitmeyecek bir tartışma olarak kalması gerekliliğinin farkındalığıyla bilimkurgunun ve alt türlerinin çerçeveleri, kavramların Türkçeye aktarılışı ve kullanıldıkları bağlam gibi konular kitapta yazarların inisiyatifine bırakılmıştır.

Böylelikle türün içeriğine dair zengin, çok sesli ve yeni tartışmaları tetikleyen yaklaşımlar tek bir çatı altında bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Bilimkurguyu Anlamak, bilimkurguyu alt türlerine göre sınıflandırmakla birlikte, her bir alt tür hakkında açıklayıcı bilgiler vererek o türe ait seçilmiş eser/eserleri belirli sorunsallar ışığında tartışıyor. Bu bağlamda kitap, ütopya/distopyadan uzay operasına ve siberpunktan Türk bilimkurgusuna kadar uzanan çeşitlilikte bilimkurgu tartışmaları sunuyor.

Kitapta bu çeşitliliğin ilk adımları ise bilimkurgunun evrimsel dinamizmini inceleyen Sezer Sabriye İkiz'in "Bilimkurgunun Kısa Tarihçesi" metni ile atılıyor. Yazar, metninde bilimkurgunun tanımlarından öncü metinlerine, fraksiyonlarından coğrafi seyrine, siyasi krizlerin türe etkisinden türü alımlayan okur kitlesine kadar çok geniş bir yelpazede bilimkurguyu ele alıyor. Teknolojik gelişmelere paralel olarak bilimkurgu metinlerindeki kırılma noktalarına dikkat çeken İkiz, böylelikle türün tarihine ve evrildiği yere yönelik bütüncül bir değerlendirme ortaya koyuyor.

Bilimkurgunun doğasını, kurguladığı alternatif evrenleri odağa alan ve türün içine doğduğu dünyadan hareketle diğer türlerle ilişki ağına eğilen bir diğer bütüncül okuma ise Burcu Kayışcı Akkoyun'a ait. "Bilimkurgu, Ütopya ve Distopya" adlı bölümde yazar, bilimkurgunun ütopya-distopya ile ayrıştığı ve benzerlik gösterdiği alanlara kuramsal tartışmalar bağlamında eğiliyor. Yazar, aynı zamanda bilimkurgu ile ütopya-distopya türleri arasındaki metinlerarası ilişkinin göstergelerini kurmaca zeminde saptadığı ortak izlekler üzerinden açığa çıkarıyor.

Bilimkurgunun etkileşim alanı, tarihsel seyri, alt türlerinin kuramsal ve metin merkezli olarak analiz edilmesi kuşkusuz ki kitabın kapsadığı temel hedeflerden birini oluşturuyor. Sümeyra Buran'ın "Sert Bilimkurguda Kuantum, Metafizik ve Genetik Mühendisliği" adlı yazısı da bu bağlamda bir okuma deneyimi sunuyor. Buran, sert bilimkurguya dair yaklaşımları, türün yapısını ve kullandığı araçları geniş bir planda ele alıp sert bilimkurgunun bilimle olan yakın ilişkisini hem geçmişten bugüne dönüşümünü serimleyerek hem de posthümanizm ekseninde başat öğelerini tartışarak değerlendiriyor.

Bilimkurgunun alt türlerine yönelik yakın okumalardan biri de Emine Şentürk'ün "Sosyal Bilimkurguda Toplumsal Değişim Yöntemi Olarak Döngüsellik" başlıklı çalışması. Isaac Asimov'un ve Chad Oliver'ın kanon dışı sayılabilecek öykülerini sosyal bilimkurgu çerçevesinde ele alan Şentürk, toplumsal planda gelecek öngörülerinin döngüsel bir işlev gösterdiğini ve biçim değiştirerek kendini başka formlarla var ettiğini dile getiriyor. Yazar, toplumsal kültür ve düzenin devinim

hâlinde olduğu vurgusunu, medeniyetler arasındaki etkileşimi ve kültürel örüntünün öz ile ilişkisini kurmaca metinlerdeki izdüşümleriyle birlikte analiz ediyor.

Bilimkurgunun sadece edebî sahada değil, görsel sanatlarda da karşılığını aramak disiplinlerarası çalışmalara öncelik vermek açısından büyük önem taşıyor. Özellikle “zaman yolculuğu” gibi edebiyattan sinemaya birçok farklı mecrada varlık gösteren bir tema söz konusu olduğunda bilimkurgu çalışmalarının geniş spektrumlu bir şekilde yapılmasının ne denli önemli olduğu daha da fazla açığa çıkıyor. Orkun Kocabıyık ve Ayşe Nur Bozdoğan’ın yazdıkları “Bilimkurgu Edebiyatı ve Sinemasında Bir Geçiş Ritüeli Olarak Zaman Yolculuğu” adlı metin de işte bu bağlamda ortaya konan çalışmalardan biri. Kocabıyık ve Bozdoğan, kültürel antropolojiden el alan geçiş ritüeli kavramını zaman yolculuğu izleği ile koşut olarak okuyorlar. Yazarlar, yolculuğun törenselliğinin, zamanın mekânlaştırılmasının ve mevcudiyetindeki paradoksallığı edebiyat ve sinemadaki seyrini inceliyorlar.

Kitabın kayda değer bir kısmı edebiyat ve sinemada bilimkurgunun başat öğelerinin irdelenmesini kapsıyor. Emrah Atasoy’un “Kıyamet Sonrası Bilimkurgu: Mary Wesley’nin *The Sixth Seal* Eserinde Hayatta Kalma Mücadelesi” başlıklı yazısında da bu bağlamda detaylı bir inceleme mevcut. Kıyamet sonrası bilimkurgunun eskatoloji ile ilişkisini gözler önüne seren ve kıyamet sonrası senaryolarını hayatta kalma mücadelesi motifi ile değerlendiren Atasoy, çalışmasında yeni dünya düzeninin inşası bakımından Wesley’nin eserinin yakın okumasını yapıyor.

Yeni dünya düzeni öngörüsü ve alternatif senaryolar konusu, kitapta pek çok farklı bakış açısında karşılık buluyor. Bunlardan biri de Hamdi Ali Serdar’ın “*Babavatan: Bir Alternatif Tarih İncelemesi*” adlı yazısı. Serdar, yazısında şimdinin ve geleceğin ideal düzenini geçmiş dönüştürerek sağlamaya çalışan alternatif tarihin ortaya çıkışını, beslendiği kaynakları ve türün örneklerini inceliyor. Tarih ve alternatif tarih arasındaki geçirgenliği tartışan yazar Robert Harris’in tür açısından belirgin özellikler taşıyan romanı *Babavatan*’a psikanalitik açıdan yaklaşıyor.

Bilimkurgu türlerinin iç içe geçirilmesi, hatta yazınsallıklarının sorgulanması türlere daha yakından bakmayı gerekli kılıyor. Özellikle de bilimkurgunun bir alt türü olarak kabul görüp görmediği bile uzun tartışmalara konu olan uzay operası üzerine yapılacak tespitler bu alt türü bileşenlerine ayırmakla ve geçmişten bugüne üretildiği ortamlardaki örnekleri analiz etmekle mümkün. Züleyha Çetiner-Öktem’in edebiyattan sinemaya uzanan detaylı incelemesi de konunun bulanıklığını giderecek nitelikte, isabetli çıkarımlar sunuyor. “Uzay Operasının Yükselişi: Bir Türün Var Olma Hikâyesi” başlıklı metninde yazar, uzay operasının akışkanlığını ve evrimleşmesini gözler önüne sererek türün kendini güncel tutan doğasına işaret ediyor.

Bilimkurguyu Anlamak kitabının içinde bilimkurgu türlerini tanıtan ve örneklerinin analizini yapan çalışmalarının yanı sıra bilimkurguya farklı kuramsal perspektiflerden okuma önerileri getiren çalışmalara da rastlamak mümkün. Bu okumalardan birini de Cenk Tan, “Tüketiciликтen Yamyamlığa Uzanan bir Modernite Eleştirisi: Yeni Dalga BK ve J. G. Ballard’ın *Gökdelen* Romanı” adlı yazısında sunuyor. Tan, yeni dalga akımını etraflıca ele aldıktan sonra Ballard’ın *Gökdelen*’ini Nietzsche ve Russell’in güç/iktidar ve Weber’in statüye ilişkin görüşleri üzerinden sınıfsal çatışma-ötekileştirme dolayımında değerlendiriyor.

Bilimkurgu denince akla gelen önemli alt türlerden biri de siberpunk. Cem Kılıçarslan, “Yeni Bedenler, Yeni Uzamlar ve Tekno-Kopuklar: Siberpunk ve *Parazit*” adlı metin ile siberpunk akımının tarihine ve gelişimine ışık tutuyor. Ayrıca bu akıma özgü kavramları, alt türün özellikleri ve çelişkileri bağlamında ele alan yazar, siberpunk alt türünün postsiberpunka dönüşümünü Neal Stephenson’un *Parazit* adlı romanını esas alarak tartışıyor.

Bir anlamda dipsiz bir kuyu olan bilimkurgunun katmanlarını açıklamak, alt türlere dair eleştirel yaklaşımları daha da zenginleştirmek adına kitapta vücut bulan çalışmalardan biri de “İklim Kurgu’da İnsan-Doğa İkileminin Varoluşsal Mücadelesi: Margaret Atwood’un *Antilop ve Flurya* Romanının Ekoeleştirel Okuması” başlığını taşıyor. Ekolojik dengenin insan eliyle alaşağı edilmesini, insan-doğa ilişkisi düzleminde yıkıcı iklim değişikliklerini ve olası felaket senaryolarını iklim kurgu çerçevesinde değerlendiren Çelik Ekmekçi, çalışmasında bir yandan türün izlerini antroposen çağından itibaren titizlikle takip edip işlevsel bakımdan dönüşümlerine dikkat çekerken diğer yandan da insanın bilim aracılığıyla doğa üzerinde kurmaya çalıştığı denetimi Atwood’un romanı üzerinden anlatıyor.

İnsanın doğaya etkisi iklim kurgunun yanı sıra transhümanizmin ve posthümanizmin de merkezî konulardan biri. Tematik ortaklıktaki yaklaşım farklarını açığa çıkarmak adına kitapta önemli bir boşluğu dolduran çalışmalardan birini de Pelin Kümbet, “Posthüman/Transhüman Bilimkurgusal Dünyaya Doğru: Richard Morgan’ın *Değiştirilmiş Karbon* ve Kazuo Ishiguro’nun *Beni Asla Bırakma* Romanı” başlığıyla kaleme aldı. Yazar, çalışmasında biyomedikal ve biyoteknolojik gelişmelerin insan, doğa, çevre ve farklı yaşamlar üzerindeki yıkıcı etkilerini posthümanist ve transhümanist yaklaşımları serimleyerek değerlendiriyor. Kümbet ayrıca insanın teknolojiyi denetleyerek kendi de dâhil olmak üzere diğer tüm canlı formlarını kuşatma çabasını, insan ve makine arasındaki yarış, aciziyetin sınırlarını aşma yolunda insanî değerlerin yitişini romanların benzerliklerinden hareketle sorguluyor.

Elbette bilimkurguya ve alt türlerine dair çeşitli eleştirel yaklaşımları aynı çatıda, kapsamlı ve bütünlüklü bir şekilde ortaya koyma amacıyla olan kitapta yerli bilimkurguya yönelik çalışmaların da değeri büyük. Kitabın son iki bölümü de bu alana yönelik okumalar sunuyor. Berk Çoker, “Yerli Bilimkurgu Eserlerinde Distopik Bağlamda Politik Düzen Değerlendirilmesi” başlığını taşıyan yazısında 1990’lardan 2000’li yıllara kadar üretilen yerli bilimkurgu eserlerine eğiliyor ve Müfit Özdeş’in *Son Tiryaki*, Zühtü Bayar’ın *Sahte Uygarlık* ve Halil Kocagöz’ün *Uzaya Kaçış* adlı eserlerini distopyalar bağlamında ele alıyor.

Veli Uğur ise “Bilimkurguda Dış Sesler ve Postmodernizmin İmkânları: *Hayalet Kentin Kadınları*’nda Alternatif Evrenler” adlı çalışmasında kadın yazarların bilimkurgu türüne geç dâhil olmasının nedenlerine, Türkiye’de bilimkurgu okurluğu ve üretiminin tarihsel sürecine değinerek Nurcihan Doğuç’un *Hayalet Kentin Kadınları* adlı bilimkurgu romanını eril söylemi kıran bir eser olarak çözümlüyor.

Sonuç itibarıyla *Bilimkurguyu Anlamak*, bilimkurgu türünü sınıflara ayırmakla kalmayıp her bir alt türe ilişkin seçilmiş bir tartışma ile birtakım özgün sonuçlar ortaya koymayı amaçlamaktadır. Uzun uğraşlar sonucunda ortaya çıkarılan bu kitabın bilimkurgu ve genel anlamda spekülatif kurgu alanında önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz. Kitabın yazım sürecinde ve hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlara teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler

Yazarlar

Sezer Sabriye İKİZ	Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
Burcu KAYIŞCI AKKOYUN	Dr. Öğr. Üyesi, Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Sümeyra BURAN	Doç. Dr., California University Riverside Misafir Araştırmacı
Emine ŞENTÜRK	Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Orkun KOCABIYIK	Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Ayşe Nur BOZDOĞAN	Öğr. Gör., Antalya Bilim Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu
Emrah ATASOY	Dr., University of Oxford Misafir Araştırmacı
Hamdi Ali SERDAR	Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Züleyha ÇETİNER-ÖKTEM	Doç. Dr., Ege Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Cenk TAN	Dr., Pamukkale Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü
Cem KILIÇARSLAN	Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü
Çelik EKMEKÇİ	Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
Pelin KÜMBET	Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
N. Berk ÇOKER	Öğretim Elemanı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Genel Eğitim Bölümü
Veli UĞUR	Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

(İsimler kitaptaki bölüm sırasına göre yazılmıştır.)

Editörler:

Dr. Cenk TAN

Dr. Öğr. Üyesi Cem KILIÇARSLAN

Dr. Seda UYANIK

Pamukkale Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü

Hacettepe Üniversitesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Türkçe Dersi Koordinatörlüğü

İçindekiler

Ön Söz.....	iii
Yazarlar	ix
GİRİŞ:	
Bölmek, Parçalamak ve Anlamak.....	1
Cem KILIÇARSLAN	
Bilimkurgunun Kısa Tarihçesi.....	11
Sezer Sabriye İKİZ	
Bilimkurgu, Ütopya ve Distopya.....	27
Burcu KAYIŞCI AKKOYUN	
Sert Bilimkurguda Kuantum, Metafizik ve Genetik Mühendisliği	51
Sümeyra BURAN	
Sosyal Bilimkurguda Toplumsal Değişim Yöntemi Olarak Döngüsellik.....	73
Emine ŞENTÜRK	
Bilimkurgu Edebiyatı ve Sinemasında Bir Geçiş Ritüeli Olarak Zaman Yolculuğu.....	97
Orkun KOCABIYIK - Ayşe Nur BOZDOĞAN	
Kıyamet Sonrası Bilimkurgu: Mary Wesley'nin <i>The Sixth Seal</i> Eserinde Hayatta Kalma Mücadelesi	123
Emrah ATASOY	
<i>Babavatan</i>: Bir Alternatif Tarih İncelemesi.....	139
Hamdi Ali SERDAR	
Uzay Operasının Yükselişi: Bir Türün Var Olma Hikâyesi	163
Züleyha ÇETİNER-ÖKTEM	

Tüketicilikten Yamyamlığa Uzanan Bir Modernite Eleştirisi: Yeni Dalga BK ve J. G. Ballard'ın <i>Gökdelen</i> Romanı.....	185
Cenk TAN	
Yeni Bedenler, Yeni Uzamlar ve Tekno-Kopuklar: Siberpunk ve <i>Parazit</i>.....	209
Cem KILIÇARSLAN	
İklim Kurgu'da İnsan-Doğa İkileminin Varoluşsal Mücadelesi: Margaret Atwood'un <i>Antilop ve Flurya</i> Romanının Ekoeleştirel Okuması.....	233
Çelik EKMEKÇİ	
Posthüman/Transhüman Bilimkurgusal Dünyaya Doğru: Richard Morgan'ın <i>Değiştirilmiş Karbon</i> ve Kazuo Ishiguro'nun <i>Beni Asla Bırakma</i> Romanı	253
Pelin KÜMBET	
Yerli Bilimkurgu Eserlerinde Distopik Bağlamda Politik Düzen Değerlendirilmesi	281
N. Berk ÇOKER	
Bilimkurguda Dişil Sesler ve Postmodernizmin İmkânları: <i>Hayalet Kentin Kadınları</i>'nda Alternatif Evrenler	299
Veli UĞUR	
DİZİN	321

GİRİŞ:

Bölmek, Parçalamak ve Anlamak

Cem KILIÇARSLAN

İnsan belki de kaçınılmaz biçimde dünyayı türler, sınıflar ve kategorilere ayırarak, yani bir şeyi onu oluşturan ortak nitelikleri taşıyan bileşenlere ayırarak anlamaya ve yorumlamaya çalışmakta. Bu nedenle, ister doğa olayı ister insan aklının ürünü olsun, anlaşılması gereken herhangi bir olguyu *tür* ve *alt tür* denen sınıflara ayırmak da kaçınılmaz ama aynı derecede de sorunlu bir yaklaşım çünkü böyle bir taksonomik ya da tür temelli yaklaşım tanımladığı her tür ile söz konusu olgu ya da olguları bazen de ite kaka bir kutuya doldurmaya çalışmak zorunda kalıyor. Anlaşılması gereken şey bilimkurgu olunca bu konu diğer birçok edebî türden daha ilginç bir tablo sergilemekte ve ortaya birden fazla yanıtlaması zor soru çıkmakta.

Bunlardan ilki, bu konuda otorite ya da bilgili kabul edilip röportaj ya da tartışma için çağrılan herkesin karşılaştığı o lanetli ilk soru, yani “Bilimkurgu nedir?” sorusu. Orhan Duru’nun 1973 yılında çıkan *Türk Dili Dergisi-Bilim Kurgu Özel Sayısı*’nda “bilim-kurgu” terimini ilk kullanımından bugüne Türkçe yazıp tartışılan ortamlarda sürekli olarak bilimkurgunun ne olduğu tartışılıp durmuştur. Aşk romanları, dedektif filmleri, tarihî romanlar, korku filmleri, gerilim dizileri vb. diğer hiçbir edebî türe yöneltilmeyen bu soru, 21. yüzyılın ilk yirmi yılı çoktan geride kaldığı hâlde bilimkurgu sevenlerinin ya da uzmanlarının önüne çıkan ilk büyük engel ve her bilimkurgu yazarı ya da okuru bu soruyu doğru cevaplayarak sanki varoluşsal bir mücadele sergilemek zorunda. Sorunun sadece basit bir meraktan öte, bilimkurgu sanki bilinmeyen ve yeni bir gelişmeymiş ya da hâlâ kendisini merkeze kabul ettirerek rüştünü ispatlaması gereken bir çevresel yazın türüymüş gibi kabullenilmesinden kaynaklandığını söylemek mümkün. Oysa, bilimkurgu artık Türkiye’de de kitlelerce tanınıyor ve talep ediliyor. Şehirler arası otobüs şirketlerinin film menülerinde bile “Bilimkurgu” adında ayrı bir kategori var. 2020’li yılların başında Türkiye’de sinema, televizyon ve internet üzerinden izlenen film ve dizilerin popülerliği, Sherryl Vint ve Mark Bould’un, “Bilimkurgu gittikçe basılı değil de görsel medyada tanık olunan genel

bir etikete dönüşmekte ve birçok kişinin bilimkurgu kavramını biçimlendirici ilk deneyimi artık edebiyat değil film, televizyon ya da oyun şeklinde olmakta” (50) saptamalarını da doğruluyor. Bu nedenle artık bilimkurguyu görmemek mümkün değil.

Aynı süreç akademide de yaşanmış görünüyor. YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinde kayıtlı bilimkurgu konulu en eski akademik çalışma Z. Merih Zillioğlu tarafından 1985 yılında yapılmış. Bilimkurgunun daha çok çocuk edebiyatı çerçevesinde kabul gördüğü, İngiliz edebiyatı profesörü Tom Shippey’in akademideki meslektaşlarının bilimkurguya yönelik genel tavrını “asla bilimkurgu okumamışlardır, bilimkurgu okuyamazlar, insan nasıl bilimkurgudan bir şeyler çıkarabilir anlayamazlar” (3) şeklinde özetlediği yıllarda bu alanda tamamıyla özgün bilimkurgu edebiyatı çözümlemesi denebilecek en eski eseri Can Abanazır, 1992 tarihli doktora tezi ile ortaya çıkararak bilimkurguya yönelik akademik ilgideki dönüm noktasını belirlemiştir. Bilimkurgu üzerine çalışma yapmak isteyen akademisyenlerin bunu danışmanlarına ve hocalarına utana sıkıla açtıkları bu dönemde aslında özgün bir Türk bilimkurgusu geleneğinin varlığına karşın, alanda yapılan çalışmaların geneli de Batılı ve Batı’da kabul görmüş bilimkurgu eserlerini esas almış görünmekte. Bilimkurgunun akademide ön yargıları yıkması ve kendisinin de “ciddi” olabileceğini kanıtlaması zaman almıştır.

Oysa, akademik alanda ele alınması, üzerine tez, makale ve kitaplar yazılabilmesi açısından bugün bakıldığında, bilimkurgunun ciddiye alınmadığı zamanların çoktan geride kalmış olduğu görülüyor. Ağustos 2021 itibarıyla aynı veri tabanı üzerinde yapılan bir incelemede kullanılan anahtar sözcükler ve yazılmış tezler esas alınarak bakıldığında, “bilim kurgu/science fiction” (248/275), “bilimkurgu/sciencefiction” (96/5), “ütopya/ütopik” (476/210), “distopya/distopik” (171/107), “siberuzam/sibermekân/cyberspace” (5/8/183), “siberpunk/cyberpunk” (22/24), “siborg/cyborg” (21/33) gibi bilimkurgu ile ilgili konu ve alanlarda aslında önemli sayıda çalışma yapılmış görünmekte.¹ Bu çalışmaların önemli bölümü edebiyat, görsel sanatlar ve mimarlık alanlarında. Tamamlanan tezlerin sayısı ise zaman içerisinde çarpıcı bir artış sergileyerek 2019 itibarıyla yılda 60’a ulaşmış durumda. Bilimkurgu

¹ Parantez içinde verilen sayılar söz konusu anahtar sözcük ile tarama yapıldığında çıkan tez sayısıdır. Tezlerde örtüşme olabileceği için, Türkçe-İngilizce anahtar sözcükler ayrı ayrı belirtilmiştir. Ek olarak, bu anahtar sözcükleri kullanmadığı hâlde bilimkurgu içeriği barındıran diğer tezler de olduğu düşünülmüş gerçek sayıların daha yüksek olduğu varsayılabilir. YÖK Ulusal Tez Merkezi için; <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

artık akademide de yeni kuşakların en gözde çalışma ve ilgi alanlarından biri ve adında bilimkurgu olan ya da bilimkurguyu ana içerik kabul eden üniversite düzeyinde dersler de artmakta. Öyleyse, aslında bilimkurgunun artık ne popüler ne de akademik bağlamda “kanonik ve ciddi” ekoller karşısında kendisini ispatlamak gibi bir zorunluluğu olmamalı çünkü açıkça görüldüğü üzere, Batı’da aşılması zaman alan bilimkurgunun meşruiyet krizi artık Türkiye’de de sona ermiş. Aksine, sayısı gittikçe artan bilimkurgu üzerine yapılan akademik çalışmalar belki de yakında ana kaygı kaynağının fazla popülerleşme olacağını göstermekte.

Bilimkurgu, artık merkezde yer alıyor yani artık herkes tarafından bir şekilde tanınıyor, biliniyor, talep ediliyor ve böylece özellikle Türkçe kullanılan tartışma ortamlarında artık “Bilimkurgu nedir?” sorusunun da bir anlamı kalmadığı sonucuna ulaşıyoruz. Bugün için esas sorun, bilimkurgu diye bir türün varlığı ve niteliğinden öte onu oluşturan eser ya da konuların nasıl ele alınacağı ya da sınıflandırılacağı ki bu da tekrar gündeme tür ve alt tür kavramlarını getirmekte. Burada görülen ilginç durum ise bilimkurgunun diğer edebî türlerde pek görülmeyen biçimde çok sayıda alt türe sahip olması.² Bilimkurgu, ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, bir arada toplanıp anlaşılması zor çok geniş bir zemine yayılmış ve çok sayıda alt türe sahip bir alan. İçerik açısından geniş bu zemine, biçem, konu ve bireysel farklılıklar da eklenince bilimkurguyu ortak bir zeminde toplamak ve anlamaya çalışmak daha ilginç bir hâl alıyor. En başta, kendine has bir zenginlik yarattığı öne sürülebilecek bu çok sayıdaki alt tür arasındaki “örtüşmeli kapsam sorunu” bilimkurguyu anlama sürecinde sorunlar yaratmakta. Örneğin, zaman yolculuğu ve siberpunk alt türlerinin ikisi de bilimkurgu kapsamında olmasına karşın aralarında neredeyse hiçbir ortak öge bulunmazken kıyamet ve kıyamet sonrası kurguları ile çevresel/ekolojik bilimkurgu ve siberpunk ile transhümanizm alt türleri ise çok büyük örtüşen paydalara sahip. Aynı alt tür içinde değerlendirilen eserler arasında dahi bazen anlaşılması zor farklılıklar görülmekte. Öyleyse, bilimkurgu gerçekten alt türlere bölünüp parçalanarak daha iyi anlaşılabilir mi? Bu farklı alt türleri bir arada tutan ortak bilimkurgu bağı tam olarak nedir? Her eser için onu bilimkurgu olgusuna bağlayan geçerli bir tanıma ulaşabilir miyiz yoksa bu bağ da kendi içinde ayrı bir sorun mu yaratmakta? Hepsinden öte, yaşamın, bilimin, sanatın ve edebiyatın akışkanlığı durağan konumlara sabitlenerek anlaşılabilir mi?

² *Wikipedia* ve *Worlds Without End* adlı bilimkurgu sitesinin listelerinden görüldüğü kadarıyla bilimkurgunun 70 ayrı alt türü bulunmaktadır. Ayrıntılar için bkz: https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Science_fiction_genres ve http://www.worldswithoutend.com/resources_sub-genres.asp.

Bilimkurguyu tür bağlamında anlamaya çalışma yönündeki bu “olanaksız ama kaçınılmaz kalkışım” belki de kötü bir şey değildir çünkü bilimkurgu aslında hiçbir zaman açıkça ve kolaylıkla tanımlanabilir bir şey konumunda olmadı; aksine, her zaman kendi içinde bir devinim ve dönüşüm sergileyen, üzerindeki kültürel ve ideolojik beklenti ve dayatmaların sonucu olarak devamlı değişim geçiren bir olgunun adı olageldi. Akademik çalışmalar da bilimkurguyu bazen *Britannica.com*’un yaptığı gibi “temelinde gerçek ya da hayal ürünü bilimin toplum ya da bireyler üzerindeki etkisini irdeleyen kurgu türü” (Sterling) kadar kısa ve özlü, bazen de Darko Suvin’in, “gerek ve yeter koşulları yadırgatma ve bilişin varlığı ve etkileşimi, ana edebî aracı ise yazarın görgül çevresine alternatif ve hayal ürünü bir çerçeve olan bir edebî tür” (7-8) gibi daha akademik ama her sözcüğü tek tek anlaşılması gereken gizemli tanımları esas alarak anlamaya ve anlatmaya çalıştı. Oysa, Kingsley Amis’in bir hastalık benzetmesi kullanarak yaptığı basit tanım gibi belki de bilimkurgu “çoğunlukla ergenlikte yakalandığınız ya da daha sonra asla yakalanamayacağınız bir şeydir” (16). Belki de bu nedenle bilimkurgunun doğasındaki bu ergenlik yani “henüz olmamışlık” türün en büyük özelliği ve şansıdır ve belki de bu nedenle kılıfına sığmaz bir tavırla yazılan her yeni bilimkurgu eseri bir şeyleri yıkmakta, bilimkurguyu yenilemektedir. Öyleyse, sürekli yenilenen bu tür nasıl alt türler çerçevesinde zaptedilebilir?

Öncelikle, tür yaklaşımının önündeki en önemli meydan okuma da bizzat bilimkurgunun kendisidir. Öyle ki bu belirsizlik Sherryl Vint ve Mark Bould’u “Bilimkurgu diye bir şey yoktur” (51) gibi radikal bir saptamaya yönelttiği gibi James Gunn’u da bilimkurgunun bir türden öte “değişimin edebiyatı” ve aslında bir “yazım biçimi” (1) olduğunu ifade etmeye itmiştir. Bilimkurgunun bir tür değil de bir yazım biçimi olarak da kabul edilebileceği göz önüne alınırsa, artık her şeyin bilimkurgu hâline dönüştürülebileceği ve bu başlık altına yerleştirilebileceğini öne sürmek de olasıdır. Günümüzde herhangi bir konu veya içerik sadece mekân ya da zaman değişikliği ile ya da sadece tek bir teknolojik spekülasyon unsuru eklenerek “bilimkurgusallaştırılabilir.” Özellikle toplumların siyasi ve kültürel kutuplaşma yaşadığı ve birbirinden uzaklaşmanın gittikçe kültür savaşlarına dönüştüğü 21. yüzyıl dünyasında bilimkurgu da artık bir yazın türü olmanın çok ötesinde sanki hemen her konuya uyarlanabilen evrensel ve basit bir formüle dönüşmüş durumda. Herhangi bir siyasi, ideolojik hatta ticari proje kolaylıkla bilimkurgu diye bilinen bir yaklaşımın kapsamında kendini ifade edip savunabiliyor. Bilimkurgu, artık birbirine açık düşmanlık sergilemekten kaçınmayan görüşlerin savaş alanı hâline de geldi. Bugünün

sürmekte olan ideolojik mücadelelerinin yansımalarını gelecekte ve başka gezegenlerde gerçekleşen savaşlar ve kazanılan zaferler şeklinde görebiliyoruz. Bilimkurgunun çevreden merkeze olan bu hareketi, bir yandan daha çok bilimkurgu eseri üretimi anlamına geldiği için konuyla ilgili olanların sevineceği bir durum ama aynı zamanda bilimkurgunun ticarileşip sayıca fazla ama kalite olarak vasat ürünlerden ibaret bir türe dönüşebileceği kaygısını da yaşatmakta. Bugüne dek bu eğilim çok fazla şikâyet yaratmış gözükmese de gittikçe hepsi birbirinin kopyası olan ve özgünlükten, yeni fikirlerden mahrum eserler furyasının ortalığı işgal edeceğini görmek için uzak görüşlü olmaya gerek yok. Hatta daha şimdiden genç ve amatör bilimkurgu yazarlarına “paket program” usulü kitap bastırma olanağı sağlayan yayınevleri ve okunmadan piyasaya sürülen önemli sayıda “ilk bilimkurgu eseri” furyasına tanık olmaktayız. Eğer her şey bilimkurguya dönüştürülebiliyorsa bu bilimkurguyu daha belirsiz bir kavram hâline getirmekte ve onun anlaşılmasını daha da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle haklı olduğu noktalar bir yana, bir tür olmadığı savı da bilimkurguyu anlama çabasında işleri kolaylaştırmış değil.

Bu sorunun ve tür tartışmasının temelinde yatan ve hatırlanması gereken gerçek, aslında önce gelenin tür ve tanımı değil, içinde yer alan bilimkurgu eserinin kendisi olduğudur. Kuram, varlığını yaşamdan alır ve onu anlamaya, kavramlarla zapt etmeye çalışır. Yaşam ya da en azından edebî ve sanatsal yaratıcılık ise her zaman var olanın bir adım önünde olmaya çalışmak gibi bir özelliğe sahip. Kuram yaşamı yakaladığı anda onu elinden kaçırmakta ve basit bir bilimkurgu öyküsünü tanımlamaya çalışmak bile sanki elektronun fotoğrafını çekerek yörüngesini saptamaya çalışmak gibi beyhude bir çabaya dönüşmüş durumda. Adını koyduğumuz olgu daha ertesini gün olmadan sayısız ticari kopyasının ortaya çıkmasına neden oluyor ve adı konar konmaz da sıkıcı ve bilindik olup derhâl yenilenmesinin gerekliliğini doğuruyor. Bilimkurgu, belki de fen bilimleri ve sosyal/beşerî bilimlerin kesişim noktasında yer aldığı için daha da ilginç bir tablo ortaya çıkıyor ve bu alanlar sanıldığı kadar birbirinden uzak değiller belki de; aksine hepsi sürekli bir değişim içinde olduğunu gittikçe daha çok fark ettiğimiz bir varoluşta gözünün önünde duranı yakalayıp anlamaya çalışmak çabası içinde. Bilimkurguyu tür ve alt tür şeklinde tanımlara bölüp anlamaya çalışırken de fizikçinin hem elektronu ilk defa gördüğü andaki heyecanı hem de aynı anda onu asla tam ve doğru olarak göremeyeceğini fark ettiği andaki hüsrânı içindeyiz. Belki de akademik çalışmanın doğasında bu var; anlamak zorunluluğu ve kaçınılmazlığı ve bunun tam olarak olanaksızlığının kabulü. Bu nedenle, bilimkurgu gibi bir türü alt

türler bağlamında anlamaya çalışmak da bir kavramsal mayın tarlasında gezintiye çıkmaktan farksız. Kullanılacak her tanım hem gerekli hem de kullanıldığı anda türü yok etmeye başlıyor. Bu yöndeki her kalkışma önce tanımla bir alt türü diğerlerinden ayırtmak, sonra da onu meydana getiren eserler bağlamında anlamaya çalışmak ve bunu son derece hareketli ve esnek bir biçimde yapmak durumunda.

Öte yandan bilimkurguyu çözümlmek yolunda sergilenen tüm eleştirel yaklaşımlar, aslında sanılanın aksine bilimkurguyu anlamının değil anlatmanın daha zor olduğunu ortaya koymaktadır. İnsanın, neden var olmayan başka dünyalar, içinde yaşanan zaman ve hayattan en azından bir noktada farklılık sergileyen öte-diyar ve düşünceleri merak ettiğini veya kurguladığını sorgulamaya gerek yok: İnsan, her zaman zaten var olandan farklı olanı istemiş ve kurgulamıştır. Bunun arkasında burası ve şimdinin sıkıcılığı olduğu kadar bir şeylerin farklı da olabileceğine yönelik bir sezgi, hayatın daha iyi olabileceğine yönelik bir özlem ve açıklanması gerekli olmayan bir “büyülenme arzusu” yatar. O zamana dek dev katedrallerin ve görkemli dinî anıtlar, ilahiler ve ikonaların insan üzerinde uyandırdığı bu büyülenme hissini Sanayi Devrimi’nden itibaren artık dev makineler, dinamolar, gökdelenler ve başka yıldızların aydınlattığı gezegenlerin gökyüzü manzaraları yaratmakta, insanı artık *makine* büyülemektedir. Bunun edebiyata dönüştürülmesi de doğal bir sonuç iken bunu yapar yapmaz birden ortaya çıkan alt türlerin işlevi nedir? Bilimkurguyu anlayıp anlatmaya çalışırken neden tür ve alt türler kullanılmalıdır? Neden dönüp dolaşp kaçınılmaz biçimde türe geri dönüyoruz? Bu soruya yönelik birden fazla yaklaşım söz konusu.

Öncelikle, tür pratiktir. Bahsettiğiniz şeyi çok derinlemesine inmeden adlandırmanızı ve anlaşılmanızı sağlar. Bir araya gelen ortak özellikler, kendiliğinden bir başlık olarak ortaya çıkar ve bir beğeni tercihi de oluşturur. Zaman yolculuğunu sevmeyebilirsiniz ama Dünya-dışı zeki canlılarla karşılaşma olasılığı sizi büyülüyor olabilir. Bu pratiklik aynı zamanda türün ticari boyutuna da işaret eder. Yani, aslında piyasa deyimiyle “tutan ürün” benzerlerini yaratır. Tür ve alt tür de başarılı olan yani satılma olasılığı yüksek özelliklerin bir arada toplanması olarak görülebilir. Her başarılı olan “uzaylılarla temas” öyküsü, kendisinden sonraki yüzlerce benzer eserin varoluş nedeni olur. Bir süre sonra tekdüzeleşen türde yenilik de bu konuya yaklaşımdaki yenilik biçiminde kendini gösterir. Bilimkurgu ile sınırlı olmayan bu pratiklik özelliği, türün temelinde “sunum taraflı” bir durumu yani okuru tüketici olarak gören, bilinmişliği esas alan bir yaklaşım. Bu açıdan tür, yazan ve yayımlayan tarafından

tanımlanan ve tutan özelliklerin biriktirilerek ortaya konduğu bir kategori hâlinde görünmekte.

Oysa, türü talep, yani “okur bazlı” olarak da kabul etmek mümkün. Bu görüşe göre ise türler aslında dâhil edici olmaktan çok dışlayıcıdır; bir başka deyişle, bir şeyin hangi kategoriye gireceğini söylerken aslında nelerin o kategoriye girmemesi gerektiği de söylenmiş olur. Bütün ütopya tasarımcıları aslında kendi kafalarında tasarladıkları ideal dünyada kimlerin olması gerektiğini söylerken farkında olarak ya da olmayarak aslında kimleri istemediklerini de söylemiş olurlar. “Gerçek bilimkurgu nedir?” sorusuna farklı cevaplar verecek olmasına karşın, bilimkurguyu sahiplenip kendi beğendiği dışında kalan benzer eserler için “Bu bilimkurgu değil!” diyen her okur ya da yazar kendi içinde dışlayıcı bir tür tanımlaması yapmaktadır. Bu nedenle, tür tanımlamak kendi içinde bir kurtarılmış bölge yaratmak anlamına da gelmekte. Bilimkurguyu başta ikiz kardeşi ve can düşmanı fanteziden, gotik ve korkudan, dedektif öyküleri ve keşif romanlarından ayırmak için ortaya atılan her özellik kümenin çapını da daraltır. Örneğin zaman yolculuğu alt türüne dair tanımlama girişimlerinde bu ayırıştırma çabalarının izlerini görebilmek mümkündür. Sadece “bir zaman makinesinin varlığı” gibi gerekli koşullarla değil, “uyuyup başka bir zamanda uyanma” motifinin zaman yolculuğu sayılamayacağı gibi dışlayıcı ifadelerle de tür tanımlanabilmektedir.

Görüldüğü gibi tür, kendi içinde ayrı ve kapsamlı tartışması olan bir alan ve herhangi bir yazınsal ya da sanatsal alanı tür ve alt tür bağlamında ele almak daha en başında bu yaklaşımın yaratacağı her türlü sorun ve belayı kabullenmek demek. Bilimkurguyu anlamaya ve anlatmaya yönelik her çaba da, cevapladığını sandığı soruları çok daha karmaşık hâle getirmekle kalmadığı gibi bu arayışa çıkanın kucağına beklemediği ve istemediği onlarca yeni soru da bırakmakta. Fakat akademik çalışma alanının doğası zaten budur; anlamaya çalışırken yeni sorular keşfetmek hatta yeni kavramlar ve yeni tartışmalar için zeminler oluşturmak. Bu kavramsal mayın tarlasında yürümek ardından gelecek kuşaklar için patikalar da sunabilir. Kuramın yaşamı biçimlendirmesinden önce yaşamdan türetilmesi en doğrusu olduğuna göre, belki de “Bilimkurgu nedir?” sorusunu artık yavaşça geride bırakıp daha çok bilimkurgu yapmaya yani yazmaya, okumaya ve çözümlenmeye odaklanmak gerekli.

Bu nedenle *Bilimkurguyu Anlamak*, kendi içinde zorlu ve zorunlu bir sürece yönelik cesurca girişimlerin bir toplamı olmak durumundadır. Türe yönelik bu

eleştirel yaklaşımlar kendi içinde türün doğasını da sorgulayan, onu sabit bir kategori olarak değil, yaşamın (ya da bilimkurguya daha uygun bir deyimle “zaman ve uzamın”) akışkanlığını da gösteren bir gerçeklik olarak kabul eden bölümler hâlini almak zorunda. Ele aldığımız alt türleri tarihsellikleri, dönüşümleri ve hatta yetersizlikleri ve sorunlarıyla da anlamaya ve ardından anlatmaya çalışmak durumundayız. Belki de bu nedenle kitapta yer alan çalışmalar uzun süren bir tartışmaya son noktayı koymak yerine, çok daha uzun sürecek bir tartışmanın başlangıcı olacaktır.

Kaynakça

- Amis, Kingsley. *New Maps of Hell: A Survey of Science Fiction*. Harcourt, Brace and Company, 1960.
- Bould, Mark and Sherryl Vint. "There Is No Such Thing as Science Fiction." *Reading Science Fiction*. Ed. James Gunn, Marleen Barr, ve Matthew Candelaria, Palgrave, 2009. pp. 43-51
- Gunn, James. Ed. *The Road to Science Fiction #2: From Wells to Heinlein*. Mentor, 1979.
- Sterling, Bruce. "Science Fiction." *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/art/science-fiction>. Erişim tarihi: 4 Ağustos 2021
- Shippey, Tom. Ed. *Fictional Space: Essays on Contemporary Science Fiction*. Basil Blackwell, 1991.
- Suvin, Darko. *Metamorphoses of Science Fiction: On the Poetics and History of a Literary Genre*. Yale University Press, 1979, pp. 63-84.

DİZİN

1,2,3...

12 *Maymun*, 112

13. *Kat*, 218

1984, ii, 17, 19, 21, 47, 110, 112, 120, 128, 136, 213, 216, 303

7 *Pencere*, 303

A

Abanazır, Can, 2

Acar, Ayşe, 303

Ada, Özlem, 303

Adams, Douglas, 169

Adorno, Theodor, 33

ahlaki kutuplaşma, 261

Akkoç, Bülent, 282-283

Akkoyun, Burcu Kayışcı, iv, ix, xi, 27

Alacaşafağın Rengi, 303

Aldiss, Brian, 12, 15, 20-21, 53, 164, 185, 187

Alkon, Paul K., 103

Almanya, 128, 143, 145, 149-152, 156, 159

Alpin, Hakan, 283

Alpin, Özlem (Kurdoğlu), 303

alt sınıf, 196, 290

Alteration, The, 141

Altered Carbon, 229-230, 254, 278; bkz. *Değiştirilmiş Karbon*

alternatif evren, 139

alternatif gerçekçi bilimkurgu, 57

alternatif tarih, v, xi, 21, 23, 108-109, 139-143, 145, 147-149, 151, 153, 155, 157, 159, 161

Always Coming Home, 237

Amazing Stories, 11, 13, 19, 35, 52, 212

Amis, Kingsley, 4, 12, 46, 141

Amis, Martin, 142

An Imaginative Experience, 128

“Androgyny in Feminist Science Fiction”, 307, 318

- androjen, 301, 307-308, 317
anthropocentrism, 245; bkz. insan merkezli
anti-kahraman, 268
anti-ütopya, 17, 27
Antilop ve Flurya, vi, xii, 136, 233, 235, 237-239, 241, 243, 245-251
antropolojik bilimkurgu, 79, 85, 303
antroposen, vi, 235, 248
apokalips, 124
apokaliptik, 45, 123-124, 133, 136
Aristoteles, 99, 117, 119
Asaro, Catherine, 170
Aşık Efkari, 311
Aşık Gufrani, 311
Asimov, Isaac, iii-iv, 12, 18, 20, 22, 25, 51, 53, 73-74, 80, 94, 107, 142, 164, 169, 186, 282
askerî vesayet, 287, 289
Astounding Science Fiction, 20, 52, 80, 85, 94
Ataklı, Sinem, 303
Atasoy, Emrah, iii, v, ix, xi, 37, 123
Atılgan, 283
Atwood, Margaret, vi, xii, 23, 56, 126, 233, 235, 237-239, 241, 243, 245, 247, 249-251
avam diyarı, 241-243
avatar, 167, 211, 221
Avgören, Esra, 303
Aydingün, Haldun, 283
Aydınlanma, 13, 30, 36, 41, 103, 256, 261
Ayısıtlar, 304, 313-314
ayrımçılık modları, 266

B

- Babavatan*, v, xi, 139, 141, 143-145, 147-151, 153-155, 157-161
Babel-17, 55, 187
Bacon, Francis, 14, 17, 29
Ballard, J. G., vi, xi, 21, 23, 42, 185, 187-189, 191, 193, 195, 197, 199, 201, 203, 205-207, 251
Ballardian, 188, 206
Balsamo, Anne, 257
Bancroft, Laurens, 265
Banks, Iain M., 57, 170, 172, 176, 182

- Barad, Karen, 255
Başkan Oyunu: 2000'li Yılların Öyküleri Dağın Ötesi, 283
 baskıcı, 32, 186, 215, 228, 268, 281, 285, 287, 289-290, 292, 295
 Battlestar Galactica, 169-171
 Bayar, Zühtü, vii, 13, 23, 209, 282-283, 287, 289, 292
 bayidevlet, 219
 Beat Kuşağı, 217, 310
 beden, 62, 69, 196, 215, 218, 220-221, 224-225, 256, 258, 263-264, 269-270, 284, 286, 305
 bedensellik, 260
 Bellamy, Edward, 30
Ben Robot, 18
 Benford, Gregory, 53, 142
Beni Asla Bırakma, vii, xii, 253, 255, 257, 259, 261-263, 265, 267-271, 273-279
 Bentham, Jeremy, 17, 32
 Berlin, 143, 149, 153, 156, 234, 250
 beyaz yakalılar, 191
Bıçak Sırtı (Blade Runner), 213-214, 229, 286, 289, 296
 bilgisayar korsanlığı, 211
 bilim fantezisi, 167
 bilim kurgu, 1-2, 270, 282
 bilim macerası, 166
 bilimkurgusallaştırma, 4
 Bilimsel romans (scientific romance), 16
 bilinç, 57, 66-68, 83, 131, 146-147, 157, 160, 236-237, 262-263, 270, 294, 308, 314
 bilinçdışı, 145-147, 160
 bilişsel devamlılık, 35
 bilişsel yadırgatma, 4, 34-35
 "Bir Gök Gürültüsü", 98, 114, 117, 119
Bir Noel Şarkısı, 103
 "Bir Siborg Manifestosu", ("A Cyborg Manifesto"), 65, 68, 70, 230, 258, 278
 Birgül, Nilgün, 283
 Bisson, Terry, 141
 Bitir, Aysun, 303
 biyo-bilişim, 260
 biyoetik, 269, 275
 biyogenetik, 51, 65, 269, 277
 biyomedikal, vii, 253-254, 263, 269, 273, 275

biyoteknoloji, vii, 22, 55, 58, 253-254, 259-260, 263-264, 268, 272-275
Biz, (My), 17, 19, 31, 74
Blake, Victoria, 217
Bloom, Dan, 233
BlyssPluss, 241, 243
Boğaziçi ve Ötesi, 283
Bostrom, Nick, 260, 264
Bould, Mark, 1, 4, 34, 71, 161, 183, 318
Bozdoğan, Ayşe Nur, v, ix, xi, 97
Bradbury, Ray, 21-22, 38, 55, 98, 114, 117, 282
Bradley, Marion Zimmer, 307
Bradoitti, Rosi, 255
Brecht, Bertold, 34
Brin, David, 54-55, 170
Brunner, John, 22, 39, 185, 187
Buhler, Joseph, 143, 152
Buran, Sümeyra, iv, ix, xi, 51, 70, 277
Burgmann, J. R., 234
burjuva, 33, 189, 191, 194, 204
burjuvallaşma, 189, 191-192, 194, 204
Butler, Octavia, 37, 56, 63, 70, 187, 302, 307
Butler, Samuel, 17, 42
büyükbaba paradoksu, 110
büyülenme arzusu, 6
By His Bootstraps, 107, 119

C

Cadigan, Pat, 213, 217, 222
Camomile Lawn, The, 128
Campbell, John W., 18, 20, 52-53, 75, 80
Canopus in Argos, 310
Card, Orson Scott, 56, 170
Carpenter, John, 169
Cavendish, Margaret, 29
CCLXXX, 303
Cehennem, 132
CennetZarı projesi, 243, 245

Charlotte, 150, 153-158, 195
Chasing the Dragon, 51, 60, 62, 71
Cheap Truth, 210, 216-217, 230
 Cherryh, C. J., 56, 169-170
 “Chrome'u Yakmak”, 213, 215
 cinsel, 186, 241, 244, 300-301, 307-309
 cinsiyet, 75, 190, 236, 254, 257, 263, 304, 307, 317
 Clair, Margaret St., 301
 Clarke, Arthur C., 12, 19, 51, 53, 57-58, 102, 169, 186
 Cli-fi, 233, 235-236, 250
 Clock That Went Backward, The, 104
 Cole, Robert William, 168
 compound-life, 241
 consensual hallucination, 220
 Corey, James S. A., 170
 cortical stack, 263
 Covid-19, 23, 123, 229
 Cowley, Robert, 141
 Crakers, The, 243, 245
 cyberpunk (bkz. siberpunk), 2, 22-23, 57, 70, 209, 211-213, 216-217, 229-231, 278, 296;
 cyberspace, 2, 213
 cyborg, 2, 65, 68, 70, 214, 230, 277-279
 “Cyborg Manifesto, A”, bkz “Bir Siborg Manifestosu”

Ç

Çağdaş Sanat Bilimkurgu Dergisi, 283
 çağdaş sert bilimkurgu, 69
 çatışma, vi, 40, 58, 151, 186, 189-190, 201, 204, 248
 Çekoslovakya, 149
 Çelebi, Asaf Hâlet, 311
 Çetiner-Öktem, Züleyha, vi, ix, xi, 163
 çevre, vii, 32, 36, 81, 223, 233, 245, 250-251, 254, 314
 çevrebilim, 244
 çevresel/ekolojik bilimkurgu, 3
 çip, 260, 263
Çok Çağı, 303
 Çoker, N. Berk, ix, xii, 281
 çokkültürlülük, 227-228

D

Dante, 132

Dark Star, 169

Darko, Donnie, 113

Darkover Landfull, 307

Dayıoğlu, Gülten, 303

dedektif noir, 262

deFord, Miriam Allen, 301

Değiştirilmiş Karbon, vii, xii, 229-230, 253-255, 257, 259, 261-265, 267-271, 273, 275, 277-279

Deighton, Len, 141

Deja Vu, 113

Delany, Samuel R., 55, 185

demokratik, 289, 294

Deney: Onlar Hep Aramızdaydı, 303

Derin Ekoloji, 244-245

Destina, 303

Devlet, 13, 17, 29, 152, 156, 218-219, 226, 236, 315, 318

Dick, Philip K., 12, 19, 21, 25, 42, 57, 63, 141, 186, 282

Dickens, Charles, 103

Disch, Thomas M., 185

Dişi Adam, 36, 302

distopik, vii, xii, 2, 21, 24, 32, 35-36, 38-41, 45, 47-48, 125-126, 129, 131, 134, 188, 203, 206, 226, 230, 233-234, 237, 239-241, 243, 248, 262-263, 266, 268, 270-271, 278, 281-283, 285, 287-297

distopik bilimkurgu, 288

distopik modernite, 188

distopya, iv, xi, 2, 20, 27-35, 37-41, 43, 45-47, 49, 73-74, 188, 192, 217, 226, 230, 237, 242, 248, 281, 287

DNA, 56, 65, 269, 272

Doctor Who, 114

doğa, vi-vii, xii-1, 30, 75, 81, 103, 128, 131, 233-235, 238-241, 244-246, 248, 254, 300, 313-314

doğamerkezli, 245

Doğuç, Nurcihan, vii, 303-304, 307-308, 311, 313, 316-317

doktrin, 268

dolaşıklık, 258

döllenme, 253

Dorman, Sonya, 301

Down to the Bone, 51, 60, 62, 71

Dreamsnake, 302
Drought, The, 187, 251
Drowned World, The, 187, 237
Dubious Legacy, A, 128
Dune, 79, 169, 237
dünya düzeni, v, 126, 133
Duru, Orhan, 1, 13, 282-284, 287, 297

E

Earthworks, 187
Ecocriticism; bkz. Ekoeleştiri
efsane, 186, 257, 285
Egan, Jennifer, 237
egemenlik, 198, 200, 223, 281, 287
Einstein, Albert, 100
Ekmekçi, Çelik, vi, ix, xii, 233
eko-drama, 236
eko-felaket, 236
eko-gerilim, 236
eko-korku, 236
eko-kurgu, 236
eko-şiiir, 236
eko-sinema, 236
Ekoeleştiri, 233-234, 250-251
ekolojik, vi, 3, 22, 46, 233, 235, 237-241, 243-249, 313
ekolojik denge, 246
ekolojistler, 244-245
ekonomi, 17, 24, 30, 32, 35-36, 75, 93, 111, 177, 181, 189-190, 192, 198-199, 201, 229, 266, 275, 284, 287-289, 294, 314
ekonomik sınıf, 190
eleştiri, ii, 29, 31, 36, 45, 78, 126, 171, 282
Elgin, Suzette Haden, 301
Eliade, Mircea, 98
Ellison, Harlan, 21, 53, 186
Embriyogenesis, 303
Emerson, Ralph Waldo, 80
Encyclopedia of Science Fiction, 52-53, 70, 100, 119, 166, 182-183, 207

Engels, 191
Engin, Ayşegül, 303
Erehwon, 17
Ergin, Sezar Erkin, 283
eril, vii, 69, 164, 301, 304-309, 315
eskatoloji, v, 124
evrim teorisi, 64, 105
evrimleşme, 180
Excession, 178-179, 182
Excido, 303
Exile Waiting, The, 302
Eylem, Arzu, 303
eyleycilik, 273
ezilmişlik, 204

F

fantastik, 12-14, 29, 60, 62, 100, 102-106, 110, 114, 117, 168
fantezi, 12, 15, 34, 60, 101, 141, 167, 305, 317
fanzin, 210, 230
farmasötik, 260
Farscape, 170, 172, 175-176
Fatherland, 143, 161
Fay, Brian, 92
felaket, vi, 124-126, 128-132, 134, 142, 187, 234, 236-237, 248-249, 284
felsefe, 21, 41, 57, 77, 106, 188, 244, 282, 296
feminist, 212, 230, 257, 301-302, 305-308, 317-319
fen bilimkurgusu, 55
fen bilimleri, 5
Ferguson, Niall, 141
fetiş, 193, 204, 228-229
Filler Mezarlığı, 283
Fırtına, 283
Flurya'nın Çocukları, 243-245
Forstchen, William R., 142
Forster, E. M., 28, 37, 47-48
Forward, Robert L., 101
Foucault, Michel, 175, 181-182, 278

Fowl, Artemis, 102
 “Fragments of a Hologram Rose”, 212
Frankenstein, 15, 35, 42, 55-56, 78, 301, 316
 Frankenstein kompleksi, 42
 Franklin, Sarah, 273
 Freedman, Carl, 35
 Freud, Sigmund, 143, 145
 Fry, Stephen, 142
 Frye, Northrop, 167
 Fukuyama, Francis, 262
 fütürist, 217, 270, 275, 281, 285-288
 “Fütürist Bildirge”, 285
 fütürizm, 285-286

G

galaksi, 22, 94, 304
 galaksiler, 92, 113, 165-166
 galaksiler arası, 171
Gallo, 305
 geçiş ritüeli, v, xi, 74, 97, 99, 101, 103, 105, 107, 109, 111, 113-115, 117, 119, 121
Geçmişe Bakış - 2000'den 1887'ye, 30, 47
Geleceğe Dönüş, 112
 geleceğin sosyolojisi, 91
 genetik, iv, xi, 51, 53, 55-59, 61, 63-67, 69, 71, 239, 241, 244-245, 248, 253, 259-261, 266, 273, 275, 287
 genetik mühendisliği, iv, xi, 51, 53, 55-57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 261, 266
 gerçeklik, 8, 25, 32, 37, 41-42, 53, 56, 61, 63, 131-132, 170, 185, 195, 201, 213, 221, 223-224, 226-227, 229-230, 238, 265-266
 Gernsback, Hugo, 11, 13, 20, 35, 52
 Gestapo, 144, 152-155, 157-160, 292
Geşsa Android Şirketi, 283
 Ghosh, Amitav, 234
 Gibson, William, 22, 209, 212-213, 217
Gilgamiş, 14
 Gingrich, Newt, 142
 Giotto, 132
 Gleiwitz, 159
 Gödel, Kurt Fredrich, 101

Gökdelen, vi, xi, 185, 187-189, 191-193, 195, 197, 199-207
göktaşı, 283
görelilik kuramı, 59, 100-101
Gramsci, Antonio, 318
Grantham, Michael, 267
güç, vi, 36, 39, 41-42, 58, 75, 98, 126, 132, 160, 174-175, 177, 188-190, 194, 196-197, 199, 201, 203-204, 211-212, 214-215, 219-220, 222-226, 245, 248, 258, 268, 284, 288, 293, 308, 310, 315
güç istenci, 196-197, 199
Guin, Ursula K. Le, 21-22, 34, 36, 55-56, 74, 186-187, 237, 301, 307
Güiver'in Gezileri, 30

H

hacker, 211, 218, 220-225, 228-229
hâkimiyet, 87, 248, 259, 300, 302, 304, 316
Halder, Rudolf, 152
Hale, Edward Everett, 141
Haphazard House, 128
Haraway, Donna, 65, 212, 255, 257
hard sf, 53-54, 60-61, 65, 69-71, 302
Harnessing Peacocks, 128
Harris, Robert, v, 143, 161
Harrison, Harry, 79, 142
Harry Potter, 102
Hassan, Ihab, 255, 257
hastalık, 4, 87, 109, 142, 241, 264, 267
Hatayi, 311
Hawking, Stephen, 59, 101
Hawthorne, Nathaniel, 141
Hayalet Kentin Kadınları, vii, xii, 299, 301, 303-309, 311, 313, 315, 317-319
hayatta kalmak, 125, 131, 133
Hayles, Katherine, 255, 258
Heidegger, 197, 206
Hellekson, 139-141, 161
Henderson, Zenna, 301
Herbert, Frank, 22, 53, 79, 169, 237
heterotopya, 174-175
Heydrich, Reinhard, 149, 155

Heywood, Joseph, 142
hibrit siborg, 257
Hiçbir Yerden Haberler, 30, 48
Hiçbir Zamana Ait Olmayan Adam, 303
High-Rise, 187-188, 206
Hinton, Charles Howard, 105
hiperkapitalizm, 226
Hiro Protagonist, 220, 225
Hiroşima, 18, 20, 125
Hitchhiker's Guide to the Galaxy, 169
Hitler, Adolf, 21, 141-143, 148-149, 151-152, 156, 161
holodek, 174
Holokost, 125, 294
Homo Roboticus, 215
Homo Sapiens Cyborgicus, 215
Homo Siliconis, 215
Horkheimer, Max, 47, 318
Horse Opera, 163
hümanist, 54, 227, 256, 262, 272, 300

I, İ

Işın Çağı Çocukları, 303
icat bilim kurgusu, 76
ideolojik, 4-5, 35, 41, 75, 226, 281-282, 286, 292
İkiz, Sezer Sabriye, iv,ix,xi,11,39
iklim değişikliği, 23, 233-238, 246-249
iklim kurgu, (climate fiction), 233, 235, 250-251
iktidar, vi, 126, 188-189, 193, 196-201, 203, 212, 281, 306-308, 315
implant, 260
insan merkezli, 92, 131, 245, 315
insan-ötesi, 255
insan-üstü, 64, 255
interdisipliner, 255
Interstellar, 113
Ishiguro, Kazuo, vii, xii, 253-255, 257, 259, 261-263, 265, 267-269, 271, 273, 275, 277-279

J

Jaeger, Max, 153, 158
Jagged Orbit, The, 187
Jameson, Fredric, 28
jeolojik, 235, 246
Jumping the Queue, 128

K

kaos, 74, 200, 202, 266, 284
kapitalizm, 38, 225, 288
Karanlığın Sol Eli, 307
karmaşa, 132, 220
karşı-ütopya, 27-28, 30-31, 33, 39, 226
Kartezyen, 256, 261
kast sistemi, 195, 199
Kaygusuz Abdal, 311
Kennedy, 109, 143, 148, 156, 187
Kılıçarslan, Cem, i-iii, vi, ix, xi-1, 209
Kindred, 108, 187, 302
King, Stephen, 109, 119
Kırıkkanat, Mine G., 303
Kıroğlu, Esin, 303
kıyamet kurgusu, 123-125
kıyamet sonrası, v, xi, 3, 73, 111, 123-129, 131-135, 137, 234, 237
kıyamet sonrası bilimkurgu, v, xi, 123-125, 127, 129, 131, 133, 135, 137
Kızılpençe, 292
klonlama teknolojileri, 253
Kocabıyık, Orkun, v, ix, xi, 97
Kocagöz, Halil, vii, 282-283, 289, 293
kök hücre, 253
kolektif, 37, 65-68, 83, 115, 127, 201-202, 250, 294
kortikal bellek, 263
Kristal Dünya, 29, 47
kriyojenik, 253
kuantum, iv, xi, 51, 53, 55-57, 59-63, 65, 67, 69, 71
kültür endüstrisi, 41
Kültür Serisi, 35, 176

kültürel antropoloji, 87
Kumar, Krishan, 31
Kümbet, Pelin, vii, ix, xii, 253
Kumluca, Ayça, 303
kuram, 5, 45, 59, 91, 100, 254, 261, 297
küresel, 22-24, 125, 229, 233, 241, 255, 274-275
Kurzweil, Ray, 264

L

laboratuvar, 61, 85, 253, 268
Laing, 193-195, 199-200, 202-204
Landon, Brooks, 210, 217
Lefebvre, Henri, 173
Leinster, Murray, 52, 141
Lessing, Doris, 309, 318
Leviyatanlar, 175
Lévy, Pierre, 224
Leyda, Julia, 235
Lockwood, David, 191
Lucas, George, 169
Lücke, Friedrich, 124
Lukacs, John, 141
Luther, 149, 153-157

M

M4Y4: Nesil, 303
M4Y4: Tehlike Yaklaşıyor, 303
m-teori, 51
Ma, Ling, 126-127, 133
macera bilim kurgusu, 76
Macey, 146-147, 161
Maclean, Katherine, 301
Macy Cybernetics Conferences, 258
MaddAddam, 56, 237
Madden, Samuel, 103
makine, vii, 6, 18, 28, 37-45, 47, 56, 58, 61-65, 67, 90, 100, 104, 106-108, 116, 174, 212-215, 221, 258-259, 261

- “Makine Duruyor”, 28, 37-39, 44-45, 47
Man in the High Castle, The, 21, 141
Mandel, Emily St. John, 126
Mappa Mundi, 51, 57-58, 71
March, 144-145, 148, 150, 152-160, 231, 251
Mars Cumhuriyeti, 292
Marx, 189-191, 194
Maslow, Abraham, 130
matris, 215, 220
Matrix, The, 213, 218
McCarthy, Cormac, 237
McIntyre, Vonda, 302
mediko-bilimsel, 264
mega-kent, 216, 218, 220
Mehnert, Antonia, 234
mekân, 4, 13, 31, 43, 87-88, 97-98, 104, 172-174, 176, 181, 213, 216, 228, 297, 302
melez, 61, 164, 167, 297
Memoirs of Twentieth Century, 103
Mendlesohn, Farah, 94, 120, 171, 180, 183
Mercier, Louis-Sebastien, 103
Merril, Judith, 186, 301
Mesembryanthemum, 240
mesken, 174, 176
Metaevren, 221-227, 220, 229
metafizik, iv, xi, 51, 53, 55, 57, 59, 61-63, 65-67, 69, 71, 101, 186
metafor, 53, 97
MetaPolisler, 227-228
Metaverse, bkz. Metaevren
Metazania, 227
Mets, 263
Miéville, China, 34, 57
milenyum, 113, 289
Mill, John Stuart, 32
Milner, Andrew, 34, 234
Mine, Selma, 283, 303
Mirati, 311
Mirrorshades: The Cyberpunk Anthology, 216, 231

Mitchell, Edward Page, 104
 mitler, 285
 mobokrasi, 226
 modernite, vi, xi, 41, 47, 185, 187-189, 191, 193, 195, 197, 199, 201-203, 205, 207
 modernizm, 136, 188, 299, 305-306, 309, 314
 Monk, Patricia, 164-165
 Moorcock, Michael, 22, 185-186
 Moore, C. L., 301
 Moore, Max, 264
 Moore, Ward, 142
 Moravya, 149
 Morgan, Richard, vii, xii, 253-255, 257, 259, 261-263, 265-269, 271, 273, 275, 277, 279
 Morris, William, 17, 30
 Moya, 172, 175-176
 mücadele, 1, 23-24, 36, 43, 58, 127, 132, 151, 191-192, 198-199, 212, 218, 220, 223, 228-229, 233,
 240, 248, 290-291, 315
 mühendislik bilimkurgusu, 55
Mülksüzler, 36, 47, 74
 Mullan, John, 145

N

Nabokov, Vladimir, 141
 Naess, Arne, 244
 Nagasaki, 125
 naked power, 198
 nanoteknolojik, 253, 260
 Nar, Ruhşen Doğan, 229, 303
 NASA, 113, 211
 Natural History, 47, 51, 63, 65-68, 71
 nazi dönemi, 141-142
 Nebe, Arthur, 149, 158
 Nenna, 304-305, 307, 311
Nessehira, 303
Neuromancer, 22, 213, 216, 220, 230
 Nevra Bucak, 303
New Atlantis, The, 237
 New South Africa, 227

New Wave, 21, 185-186, 206-207
Nietzsche, Friedrich, 196
Niven, Larry, 53, 101, 169
Non-Stop, 187
Norton, Andre, 301
Nostramo, 283-284, 297
Nova, 187, 278
novum, 34, 234
Nuh Miti, 234

O

Oder, 159
Odysseus, 14
oklokrasi, 226
Oliver, Chad, iv, 74, 76, 85, 91, 94
Omartha, 303
ontolojik, 262, 275
organ nakli, 239, 253, 269-270, 284
OrganAŞ, 238-239, 242
organik insan, 57
organizma, 58, 63-65, 160, 215
Origins of Futuristic Fictions, 103
Orta Asya, 304, 307, 313, 315-317
orta sınıf, 189, 191-194, 204, 219
ortaklaşa halüsinasyon, 220
Orwell, George, 17, 21, 31, 74, 79, 151
Oryx and Crake, 56, 126, 233, 237, 250
Osmanlı, 316
otoriter, 285, 289-290, 293
Ozmos Kronos, 283

Ö

ölümsüzlük, 23, 84, 105, 239, 243, 258, 264
Ömer Hayyam, 311
Öncü, 283
öte-diyar, 6
Özdeş, Müfit, vii, 23, 282-284, 289, 296-297

özel uzam, 174
özerksite, 219
özgünlük, 55, 273
Özkaya, Meltem, 303

P

pandemi, 23
paradigma, 253, 255
parapraksis, 146
Parazit, vi, xii, 177, 209, 211, 213, 215, 217-221, 223, 225-229, 231
Patternmaster, 187
paydaş ortaklık, 258
Pepperell, Robert, 258
Person, Lawrence, 268
Piercy, Marge, 36-37, 301-302
“Place of Science Fiction, The”, 75, 94
Platon, 17, 29
pleebland-life, 241
Poe, Edgar Allan, 11, 15, 35
politik, vii, xii, 13, 17, 21, 29, 35, 37, 41, 62, 111, 116, 177, 186, 235-236, 257-258, 262, 266, 281-283, 285, 287-289, 291, 293-295, 297
Polonya, 145, 149, 152-153, 159
Porush, David, 210
Poshoflu Müdami, 311
post-siberpunk, 57
posthüman, vii, xii, 56, 58, 60, 62-64, 67, 69-70, 253, 255-259, 261-263, 268-273, 275, 277
posthümanist, vii, 64, 254, 256, 258, 261, 275-276
posthümanizasyon, 253, 257, 262
posthümanizm, iv, 58, 63-64, 70, 214-215, 231, 253-257, 259, 261-262, 275, 277
postmodern, 37, 108, 180, 209, 216-217, 227-229, 231, 279, 281, 286, 304, 306, 312, 319
postmodern bilimkurgu, 209
postmodernizm, 209
postsiberpunk, 57, 209, 217-218, 225-226, 228-229
Power, 196-198, 206-207
Prag, 149
pratik, 12, 197, 284
praxis, 146

prestij, 192, 194, 201
Primer, 113
Pringle, David, 171
Proje 2417, 303
projeksiyon, 284
Proleter, 192
Protectorate, 263
protez, 260, 264, 270
prototipik, 268
Psikanaliz, 143, 145-148
psikolojik, 62, 68, 74, 80, 82, 84, 92, 110, 186-188, 203, 205, 249, 260, 265-266, 284, 287, 291, 294

R

rasyonel, 12, 64, 77, 204, 261, 309
Reagan, Ronald, 210
Renkli Ülkeler, 283
Reproductive System, The, 187
revolutionary power, 198
Rey, Lester Del, 12
Rite of Passage, 74, 76, 79, 85-86, 92, 94
Rites of Passage, The, 86, 94, 97, 120
Road, The, 9, 237
Robert A. Heinlein, 18, 20, 51, 53, 56, 80, 107, 169, 282
Robot, 18, 22, 39, 47, 60, 64, 78, 169, 214-215, 229, 231, 284, 303
“Robot ile Söyleşi”, 303
Robson, Justina, 51, 56-57, 60, 69
Rosenfeld, 139-143, 161
Roth, Philip, 141
Rousseau, 290
Royal, 193-196, 199-202, 204
Russ, Joanna, 21-22, 36, 142, 167, 186-187, 301-302
Russell, Bertrand, 197-198

S

Sahte Uygarlık, vii, 282-283, 285, 287, 289-290, 292, 296
Said Emre, 311
salgın, 23, 25, 109, 112, 127, 129, 142, 304

- sanal gerçeklik, 37, 56, 63, 213
- sanal uzam, 55
- sanayi, ii-iii, 6, 30, 38, 87, 210, 235, 299, 316
- Sanayi Devrimi, iii, 6, 38, 299, 316
- sapma noktası, 142
- Sargent, Lyman Tower, 28
- Sarmal*, 213, 230, 283
- savaş, 4, 19-20, 36, 107, 110-111, 123, 125, 140, 142-144, 152, 159, 164-165, 171, 174, 213-214, 231, 244, 288, 296
- seçkin, 221, 223, 292
- Sell Out*, 51, 60, 62
- senaryo, 126, 129
- Sensible Life, A*, 128
- sentetik biyoloji, 253
- Serdar, Hamdi Ali, v, ix, xi, 139
- sermaye, 190
- sert BK (sert bilimkurgu), 23, 51-64, 66-67, 69, 78, 80, 91, 167, 170, 210, 282, 289, 302
- Severance*, 126-127, 133, 136
- Sheldon, Alice Bradley, 301
- Shelley, Mary, 15, 35, 55-56, 277, 301, 316
- Shenzen virüsü, 133
- Ship Who Sang, The*, 302
- sibernetik, 22, 58, 61-62, 64-67, 209-210, 215, 253, 258-260, 275
- sibernetik organizma, 215
- siberpunk, vi, xii, 2-3, 22-23, 37, 57, 70, 73, 209-213, 215-223, 225-231, 262, 268, 278, 286, 288, 296
- siberuzam, 2, 211, 213, 220, 226
- siborg, 2, 37, 58, 60, 62, 64-66, 68, 212, 215, 220, 224, 230, 257-259, 267, 278, 302, 312
- siborgizasyon, 261
- sicim teorisi, 51, 67
- Silver Screen*, 51, 57, 71
- Silverberg, Robert, 22, 74, 186
- simbiyotik, 273
- Simmons, Dan, 170
- sınıf çatışması, 193, 202
- sınıfsal, vi, 189, 191, 193, 196, 199, 201, 203, 299
- sınır aşımı, 188
- sistem kırılcılığı, 211

- site diyarı, 241-242
Sixth Seal, The, v, xi, 123, 125, 127-129, 131, 133-135, 137
siyasal, 144, 189, 192, 281, 299-300, 309, 316
Sladek, John, 185
Snow Crash, 209, 218, 222, 231
Social Science Fiction, 73, 76-79, 94-95
Somay, Bülent, 38
Son Cephede Şafak, 303
Son Güneşin Çocukları, 303
Son Tiryaki, vii, 23, 282, 285, 289-291, 297
Soper, Kate, 238
sosyal aşâğılık kompleksi, 201-202
sosyal bilimkurgu, v, 23, 73-82, 85-86, 91-93
sosyal eşitsizlik, 189
sosyal tabakalaşma, 190
sosyal uzam, 174
sosyoloji, 20-21, 55, 74-75, 77, 79, 88, 91, 187-188
soykırım, 148, 160
Space Odyssey, 169
Speer, Albert, 149
spekülasyon, 4, 12, 140
spekülatif edebiyat, 125
spekülatif kurgu, vii, 188, 234, 236
spekülatif tarih, 139
Spinrad, Norman, 21-22, 142
Sprawl Üçlemesi, 213
Squire, J. C., 141
Stableford, Brian, 56, 166
Stand on Zanzibar, 187
Star Trek, 111, 169-170, 172-173
Star Trek: The Original Series, 111, 169
Star Wars, 167, 169, 172
Station Eleven, 126-127, 133, 136
statü, 189-195, 201, 204
statü grupları, 190-191, 195
Stelarc, 260, 263, 278
Stephenson, Neal, vi, 209, 217-218

stereotip, 164, 268
Sterling, Bruce, 56, 210, 213, 216, 218
Stover, Leon E., 79
Stuckart, 149, 153-155, 157-158
Sturgeon, Theodore, 27, 33, 48, 55, 307
Sufizm, 310
suni hayat, 253
susuz tufan, 243
Suvin, Darko, 4, 13, 33, 73, 167
Swift, Jonathan, 15, 30
Synners, 222, 230

Ş

şaman, 88, 313
Şasa, Ayşe, 303
Şebek Romanı, 303
Şeker, Olcay, 303
Şenel, Adam, 283
Şentürk, Emine, iv, ix, xi, 73
şiddet, 129, 132, 189, 198, 200-204, 266, 289
Şiri, 311
şirketokrasi, 225

T

tabiat, 40, 64
Tan, Cenk, i-iii, vi, ix, xi, 185
Tanrıların Kenti: Ababilu, 303
Tarihin Başladığı Gün, 283, 303
tasavvuf, 304, 309-311, 313, 317
teknik, 12, 15, 55, 75, 156, 174, 202, 224, 290, 296, 299, 314
tekno-insan birleşimi, 259
tekno-karaborsacılar, 212
tekno-kopuklar, vi, xii, 209, 211, 213, 215, 217, 219, 221, 223, 225, 227, 229, 231
tekno-sihir, 221
Teledregenos Ütopyasında Evlilik Hayatı, 283
Terminatör, 112
ters-kahramanlar, 212

Tetikçiler, 118
Thorne, Kip, 101
Time After Time, 106, 110
Time Travel: The Popular Philosophy of Narrative, 109, 121
Tiptree Jr., James, 301
totaliter, 281, 287, 292, 294
trajik hata, 117
transgressive fiction, 188
transhümanist, vii, 261-267, 275
transhümanizm, 3, 58, 215, 254, 259-261, 264, 266, 273
Tucker, Wilson "Bob", 163
tüketim, 189-190, 219, 274
Türk bilimkurgusu, ii, 2
Türk Dili Dergisi, 1, 13
Türk mitolojisi, 313
Turner, Victor, 86, 98
Turtledow, Harry, 142
Twain, Mark, 104, 141
Two of them, The, 302
Twohy, David, 170
Tylor, Edward Burnett, 89

U

Uğur, İlknur, 303
Uğur, Veli, vii, ix, xii, 292, 299
ukronya, 139
Ulus ötesi, 235-236
Umay, 311-314
Unconscious, 146
Unutulan Gezegen: Dünya, 303
USS Enterprise, 172-174
Uyanık, Seda, i-iii, ix
uzam, 55, 59, 172-174, 176, 179, 181, 213, 218, 220-221, 224, 231
uzay gemisi yazını, 171-172, 181
uzay istasyonları, 172
uzay operası, vi, 14, 23, 57, 73, 163-171, 180-181, 282
uzay üsleri, 172

Uzay Yolu, 283

Uzaya Kaçış, vii, 282-283, 285, 289-290, 293, 296

Uzaylı Kız Tira, 303

uzaylılarla temas, 6, 211

Ü

ümitvar distopya, 37, 47, 226, 230

üst tabaka, 194, 204

ütöpik, 2, 24, 28, 32, 35, 37-40, 125-126, 129-131, 134, 234, 239-243, 282, 288, 293-294

Ütopya, iv, xi, 2, 7, 13-14, 17, 20, 22, 27-39, 41, 43, 45-49, 73-74, 79, 87, 139, 177, 226, 242, 278, 287

ütopya/ütöpik, 2

V

Vacillations of Poppy Carew, The, 128

vahşet, 132, 189, 198, 201-202

Vahşi Batı, 212, 226

Van Gennep, Arnold, 86, 97

varoluş, 6, 33, 77, 197, 215, 247-249, 275

varoluşsal, vi, xii-1, 97, 224-225, 233, 240-241, 245, 248-249

Venus Plus X, 307

Verfremdungseffekt, 34

vergi, 190, 193

Verne, Jules, 11, 14-15, 35, 53, 172, 300

Vint, Sherryl, 1, 4, 9, 318

virtual reality, 63, 213

Visit from the Goon Squad, A, 237

vitro fertilizasyon, 269

vizyon, 54, 203, 255

W

Walkowitz, Rebecca, 272

Warwick, Kevin, 260

Weber, Max, 188-189, 206

Wells, H. G., 11, 15-16, 38, 52-53, 56, 100, 102, 104-106, 300

Wesley, Mary, v, xi, 123, 125, 127-129, 131, 133-135, 137

Westfahl, Gary, 52-53, 166, 182

Wild Seed, 302
Will to Power, The, 196, 207
Williamson, Jack, 53, 56, 167
Wind from Nowhere, The, 187
Wittenberg, David, 109
Wolfe, Cary, 255-256, 261
Wolfe, Gary K., 11, 166
Womack, Jack, 217
World Wreckers, The, 307

X

Xenogenesis, 56, 307

Y

yadırgatma, 35
Yakın, iv-v, 11, 14, 19, 28, 34-35, 57, 60, 111-112, 119, 128, 143, 145, 153-154, 158, 168, 178, 195, 197, 210-211, 214, 218, 224, 226, 234, 237-238, 248, 258, 267, 282-284, 293, 306
yalın iktidar, 198
yalnızlık, 131
yamyamlık, 201, 203
Yansıma, 66, 303
yazım biçimi, 4, 211
yazın, 1, 4, 28, 75, 79, 91, 185-186
Year of the Flood, The, 56, 237, 250
Yedi Uyurlar, 102
Yeni Atlantis, 14, 17, 29-30
yeni dalga, vi, xi, 69, 169, 185-189, 191, 193, 195, 197, 199, 201, 203, 205, 207
yeni dünya, v, 31, 79, 123, 128, 132-134, 299, 303
Yeni Dünya-Ametist, 303
Yeni Kristal Dünya, 29, 47
yenilik, 6, 234, 286
yerinden etme, 147
yerli bilimkurgu, vii,xii,281-283,285-287,289,291,293,295,297,303
Yeryüzü Müzesi, 303
yıkım, 246-249
Yıldızlararası, 168, 171, 186, 263, 305
Yılmaz, Ş. Yüksel, 303

yoğunlaştırılmış hümanizm, 261
Yoksullar Geliyor, 283
Yörüngeler, 177
Yüreğin Zafere Çağrısı, 303
Yüzyıl 2: Yeşil Adam, 303
Yüzyıl: Bay Binet, 303

Z

zafer, 150, 291
Zaman Makinesi, 16, 34, 39, 100-101, 104-106, 113, 119-120
zaman yolculuğu, v, xi, 3, 7, 23, 73, 78, 92, 97-115, 117-119, 121, 168
Zamanın Kısa Tarihi, 101, 119
Zamanın Kıyısındaki Kadın, 36, 308
Zamyatin, Yevgeni, 17, 74
zenginlik, 3, 190, 198, 201
Zilhoğlu, Z. Merih, 2

BİLİMKURGUYU ANLAMAK

Alt Türlere
Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler
Cenk Tan
Cem Kılıçarslan
Seda Uyanık

Bilimkurguyu Anlamak; son yıllarda edebiyat, sinema ve popüler kültürde ön plana çıkan bilimkurgu türüne dair Türkçe yayımlanmış akademik içerikli kitapların sınırlı sayıda olmasından yola çıkarak alandaki boşluğu doldurmak ve Türkçeye bilimkurgu eleştirisi bağlamında önemli bir eser kazandırmak amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Bilimkurguyu alt türler temelinde ele alan bu kitap, bilimkurgunun kısa tarihçesi ile başlayıp türün ütopya/distopya kavramları ile olan ilişkisinden zaman yolculuğuna, siberpunktan yeni dalga akımına, alternatif tarihten uzay operasına kadar pek çok alt türü ayrıntılı biçimde ve eleştirel bir bakış açısıyla irdelemektedir. Böylece bilimkurguyu sadece sınıflandırmakla kalmayıp bilimkurgunun alt türlerine yakından bakma ve türlerin doğasını daha iyi keşfedebilme imkânı sunmaktadır. Okurları yerli bilimkurgu incelemeleriyle de buluşturan kitap, bilimkurgu hakkında süregelen tabu ve ön yargıları ortadan kaldırma niyetinin yanı sıra türün derinliğini sosyal bilimlerin penceresinden ve metin merkezli eleştiriler ışığında gözler önüne sermektedir.

BİLİMKURGUYU ANLAMAK
Alt Türlere
Eleştirel Yaklaşımlar

Editörler
Cenk Tan - Cem Kılıçarslan
Seda Uyanık

 NOBEL BİLİMSEL ESERLER

www.nobelyayin.com

[nobelyayin](http://nobelyayin.com) | [nobelkitap](http://nobelkitap.com) | [nobelcocuk](http://nobelcocuk.com) | [nobelyasam](http://nobelyasam.com) | [nobelcocukyayin](http://nobelcocukyayin.com)

 E-KİTAP
kiralamak için

ISBN 978-625-7492-57-7

